วารสาร มจร บาฬีศึกษาพุทธโฆส ปริทรรศน์
Journal of MCU Palisueksabuddhaghosa Review
ISSN : 3057-1952 (ONLINE)

บทวิจารณ์หนังสือ

เรื่อง : แนวทางการบริหารจัดการทรัพย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้เขียน : พระพิภพ สีลสมฺปนฺโม (ใจดี)

ชื่อผู้วิจารณ์ : พระมหาภาคภูมิ ภทฺทเมธี

1.ความนำ

งานวิจัยที่นำมาวิจารณ์ เรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการทรัพย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่” เขียนโดยพระพิภพ สีลสมฺปนฺโม (ใจดี) นี้มีทั้งหมด 5 บท มี 189 หน้า เป็นดุษฎีนิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

แนวทางการบริหารจัดการทรัพย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ 1) หลักการบริหารจัดการทรัพย์ในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการทรัพย์ของพุทธศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการทรัพย์ของพุทธศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่

ซึ่งผู้วิจารณ์มีความสนใจในเรื่องนี้ เนื่องจากมีชื่อเรื่องที่น่าสนใจและผู้วิจารณ์ดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอหล่มสัก และอยู่ในวัดมหาธาตุพระอารามหลวง จึงสนใจนำแนวทางและวิธีการบริหารจัดการทรัพย์ในพระพุทธศาสนาที่เห็นว่าดำเนินการได้จริงมาปรับใช้ในการพัฒนาตนเองและองค์กรทั้งแนวคิดและวิธีการปฏิบัติจึงได้นำเรื่องนี้มาวิจารณ์เพื่อหาจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาและแนวทางเสริมจุดแข็ง สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

2. เนื้อหาโดยย่อ

ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง“แนวทางการบริหารจัดการทรัพย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่” ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

บทที่ 1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้วิจัยได้กล่าวถึงความเป็นมาของศาสนิกชนอำเภอเวียงแหง คือ ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร ปัญหาด้านศีลธรรมอันเนื่องมาจากพื้นฐานที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน ประชาชนส่วนมากเป็นชาวพุทธประสบปัญหาหนี้สิน จากการกู้ยืมเงินจากกองทุนต่างๆ เช่นกู้ยืมจากกองทุนเงินล้าน กู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น เพื่อนำเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในการลงทุนทำเกษตร แต่หลังจากได้ผลผลิตและนำออกจำหน่ายแล้วรายได้ไม่เพียงพอที่ใช้หนี้จากการกู้ยืมมา ทำให้ไม่มีเงินทุนทำเกษตรต่อไป ต้องไปขายแรงงานต่างถิ่น รับจ้างจากนายทุน รายได้เลี้ยงชีวิตไปวันๆไม่

สามารถเก็บเงินออมได้ ไม่เพียงพอกับการเลี้ยงครอบครัว จึงเกิดเป็นความทุกข์ ดั่งพุทธพจน์ที่กล่าวว่า “แม้การกู้หนี้ก็เป็นทุกข์ของผู้บริโภคกาม คนกู้หนี้ ก็จะต้องเสียดอกเบี้ย ก็เป็นทุกข์ของผู้บริโภคกาม คนจนที่ต้องเสียดอกเบี้ย ไม่ให้ดอกเบี้ยตามกำหนดก็ถูกเขาทวง แม้การถูกทวงก็เป็นทุกข์ของผู้บริโภคกาม คนจนถูกทวงไม่ให้เขา ก็ถูกเขาตามตัวแม้การถูกตามตัว ก็เป็นทุกข์ของผู้บริโภคกาม ภิกษุทั้งหลาย ความจนก็ดี การก่อหนี้ก็ดี การเสียดอกเบี้ยก็ดี การถูกทวงก็ดี การถูกตามตัวก็ดี การถูกจองจำก็ดี เป็นทุกข์ของผู้บริโภคกาม ด้วยประการฉะนี้”[1] จากเหตุผลการเป็นหนี้ของพุทธศาสนิกชนในพื้นที่มีจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการทรัพย์ของพุทธศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ว่ามีหลักการ วิธีการประยุกต์หลักพุทธธรรมใดมาเป็นแนวทางการบริหารจัดการทรัพย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย ปัญหาที่ต้องการทราบ ขอบเขตการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ทบทวนเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีดำเนินการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับและแผนผังการศึกษาค้นคว้าและการดำเนินงานวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ยึดหลักการแนวทางการบริหารจัดการทรัพย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวถึง หลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ หลักทิฏฐิธัมมิกัตถประโยชน์ 4 หลักโภควิภาค 4 และหลักอิทธิบาท 4 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน ทั้ง 12 เล่ม

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เริ่มต้นจากการศึกษารวบรวมเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล(Content Analysis) ประมวลผล เรียบเรียงด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา เพื่อนำไปสู่การสรุปผลและรูปแบบแนวทางการแก้ไขปัญหา เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนิกชน ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) สรุปสภาพปัญหาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และวัตถุประสงค์ข้อ 2

บทที่ 4 ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพย์ตามหลักเศรษฐศาสตร์ แนวทางการทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพย์ตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาของศาสนิกชน วิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ความรู้ หลักการเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมเรื่องการบริหารจัดการทรัพย์ในพระพุทธศาสนา ความหมาย ประเภท ความสำคัญประโยชน์ของทรัพย์ในพระพุทธศาสนา ความสำคัญของทรัพย์ภายใน โทษการใช้ทรัพย์ทางพระพุทธศาสนาและ

[1] องฉกก(ไทย)22/135/392

หลักธรรมในการบริหารจัดการทรัพย์ในพระพุทธศาสนาประกอบด้วย หลักทิฏฐิธัมมิกัตถประโยชน์ 4 หลักโภควิภาค 4 และหลักอิทธิบาท 4

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้กล่าวถึง 1) หลักการบริหารจัดการทรัพย์ในพระพุทธศาสนา หลักการบริหารจัดการทรัพย์ในพระพุทธศาสนา คือ ทรัพย์ภายนอก หมายถึงทรัพย์ที่เป็นวัตถุ สิ่งของ ส่วนทรัพย์ภายในหมายถึง สินทรัพย์ที่ไม่เป็นวัตถุ คือคุณธรรมภายใน ได้แก่ ศรัทธา ศีล หิริ โอตตัปปะ สุตะ จาคะ ปัญญา หลักธรรม 7 ประการนี้ เรียกว่า อริยทรัพย์ (2) สภาพปัญหาการบริหารจัดการทรัพย์ของพุทธศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ บริบทของชุมชนในอำเภอเวียงแหง ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ไทยพื้นเมือง ไทยใหญ่ ชาวไทยลื้อ ลีซอ(ลีซู) กระเหรี่ยง มูเซอ ปะโอ ปะหล่อง จีนฮ่อ จึงเรียกว่า เมือง 9 เผ่า มีปัญหาการใช้ทรัพย์สินในการดำเนินชีวิตรายได้น้อยไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว ปัญหาต้นทุนสูง ไม่มีเงินสำรองเงินหมุนเวียนไม่ทัน ขาดทุนเป็นหนี้สิน (2) แนวทางการบริหารจัดการทรัพย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ โดยยึดหลักเศรษฐศาสตร์และหลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหา

3. บริบท

โดยใช้หลักพุทธธรรมหลักทิฏฐิธัมมิกัตถประโยชน์ 4 หลักโภควิภาค 4 และหลักอิทธิบาท 4 ในบริบทของชุมชนในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ไทยพื้นเมือง ไทยใหญ่ ชาวไทยลื้อ ลีซอ(ลีซู) กระเหรี่ยง มูเซอ ปะโอ ปะหล่อง จีนฮ่อ จึงเรียกว่า เมือง 9 เผ่า

4.แนวคิด หลักการ

หลักการที่นำมาวิเคราะห์งาน โดยยึดหลักระเบียบวิจัย พระไตรปิฎก แนวคิดการบูรณาการ และหลักการบริหารจัดการทรัพย์ การนำผลการวิเคราะห์มานำเสนอ สามารถอธิบายได้ชัดเจนในการนำหลักธรรมมาบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม

5.บทวิจารณ์

ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการทรัพย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่” โดยผู้วิจารณ์ได้ทำการวิเคราะห์จากผลงานการเขียนเป็นฐานข้อมูลเป็นหลักซึ่งมีจุดที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยของหนังสือเล่มนี้ ดังนี้

5.1 แนวคิดที่ผู้วิจารณ์เห็นด้วย

ผู้วิจารณ์มีแนวคิดที่เห็นด้วยกับผู้เขียนหนังสือนี้อยู่หลายประเด็น แต่มีประเด็นที่สำคัญ ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การตั้งชื่อเรื่อง (หน้าปก) ผู้วิจารณ์เห็นด้วยว่า ชื่อเรื่องได้สะท้อนถึงเรื่องที่ต้องการทำวิจัย และมีความกระชับในความหมายของเนื้อเรื่อง ที่มีใจความสำคัญ (Keyword) ระบุถึง มีความ

สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เมื่อดูโครงสร้างงานวิจัยทั้งเล่มแล้ว ผู้วิจารณ์เห็นว่าชื่อเรื่องนี้มีความชัดเจนกับงานวิจัยเป็นการศึกษาถึงแนวทางการบริหารจัดการทรัพย์ในพระพุทธศาสนาของศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่

ประเด็นที่ 2 ในการตั้งคำถามปัญหาการวิจัย ผู้วิจารณ์ เห็นว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ หลักการบริหารจัดการทรัพย์ในพระพุทธศาสนาเป็นเช่นไร สภาพปัญหาการบริหารจัดการทรัพย์ในพระพุทธศาสนาของศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่เป็นเช่นไร และ แนวทางการบริหารจัดการทรัพย์ในพระพุทธศาสนาของศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ควรเป็นเช่นไร ดำเนินการอย่างไร ผลที่ได้รับของพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างไร

ประเด็นที่ 3 วัตถุประสงค์ ผู้วิจารณ์เห็นว่ามีความชัดเจน สอดคล้อง และตอบคำถามของชื่อเรื่องได้ ทั้ง 3 ข้อ ตามลำดับ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อศึกษาหลักการบริหารจัดการทรัพย์ในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการทรัพย์ของพุทธศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ และ3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการทรัพย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่

ประเด็นที่ 4 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจารณ์เห็นว่ามีการอธิบายคำศัพท์เฉพาะในงานวิจัยทุกคำ โดยการอธิบายความหมายซึ่งครอบคลุมวัตถุประสงค์และชื่อเรื่อง

ประเด็นที่ 5 ผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจารณ์เห็นด้วยว่าผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยการศึกษาหลักการบริหารจัดการทรัพย์ในพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้เขียนเนื้อหาไว้ในบทที่ 2 ครอบคลุมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ทำให้ทราบหลักการ ผู้วิจัยได้เขียนเนื้อหาไว้ในบทที่ 3 ซึ่งสามารถเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ครอบคลุมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ได้เป็นอย่างดี และแนวทางการทางการบริหารจัดการทรัพย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ มีความชัดเจนเชิงเนื้อหา ผู้วิจัยรายงานผลการวิจัยตอบโจทย์วัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ตรงประเด็น

5.2 แนวคิดที่ผู้วิจารณ์เห็นต่าง

ผู้วิจารณ์มีแนวคิดที่ไม่เห็นด้วยกับผู้เขียนหนังสือนี้อยู่หลายประเด็น แต่มีประเด็นที่สำคัญซึ่งสรุป ได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่า ผู้วิจัยยังเขียนรายละเอียดของปัญหาไม่ครอบคลุมบริบท ขาดการเชื่อมโยงชี้ให้เห็นถึงสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาที่ทำกิน เป็นต้น และถ้าไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาเหล่านี้จะเป็นปัญหาต่อประเทศชาติในอนาคต จึงเห็นถึงความสำคัญของปัญหา โดยโน้มน้าวจิตใจประชาชนมาสนใจหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้นและสามารถนำเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในชีวิต ครอบครัว สังคมและประเทศชาติอย่างแท้จริง

ประเด็นที่ 2 ผู้วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่าประเด็นขอบเขตด้านเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ควรมีการระบุตำแหน่ง และบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนเป็นผู้ใดด้วย เพราะเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อความเที่ยงตรงของข้อมูล ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดบ้านเปียหลวง ประธานกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านป่าไผ่ หรือประธานกลุ่มออมทรัพย์บ้านห้วยไคร้ หรือเลขากลุ่มจิตอาสาบ้านเปียงหลวง เป็นต้น

ประเด็นที่ 3 ผู้วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่า งานวิจัยนี้ ไม่มีดุษฎีนิพนธ์แม้แต่เล่มเดียวในการอ้างอิง แต่งานวิจัยที่นำมาอ้างอิงเป็นของมหาบัณฑิต จำนวนทั้งหมด 12 เล่ม และบางเล่มเป็นข้อมูลเก่าเกิน 10 ปีขึ้นไป ผู้วิจารณ์เห็นว่างานวิจัยที่ควรจะอ้างอิงระดับดุษฎีนิพนธ์ ควรไม่เกิน 5 ปี ซึ่งเป็นข้อมูลที่ทันสมัยเป็นที่ยอมรับในการวิจัย และควรเพิ่มในส่วนของในการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เฉพาะในระดับที่เป็นดุษฎีนิพนธ์ด้วยกันเท่านั้น

ประเด็นที่ 4 ผู้วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่า การสรุปผลที่ผู้วิจัยเขียนเนื้อหาไว้ในบทที่ 4 ควรทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาเขียนให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่เชื่อมโยงไปสู่ศาสตร์สมัยใหม่ในการประยุกต์ใช้ชีวิตอย่างพอเพียงตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะทำให้ผลงานดุษฎีมีความสอดคล้องกับข้อมูลตั้งแต่ต้นจนจบ

ประเด็นที่ 5 ผู้วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่า ในบทที่ 2 ผู้วิจัยใช้หลักธรรมอิทธิบาท 4 มาศึกษาเป็นแนวทางการบริหารจัดการทรัพย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ แต่ในบทสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยไม่มีการนำเสนอหลักธรรมอิทธิบาท 4 มาใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการทรัพย์อย่างใดเลย

6.ประโยชน์

ผู้วิจารณ์ได้รับประโยชน์ จากการศึกษางานดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการทรัพย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่” ทำให้ได้รับทราบข้อมูลหลักการ สภาพปัญหา และแนวทางการบริหารจัดการทรัพย์ตามแนวพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ และผู้วิจารณ์สามรถนำไปเป็นต้นแบบในพัฒนาเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้

7.สรุป

ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการทรัพย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่” ถือเป็นงานวิทยานิพนธ์ ที่เขียนได้ค่อนข้างสมบูรณ์ ชัดเจน เป็นระบบระเบียบวิธีวิจัยเนื้อหาครบถ้วน ภาษาที่อ่านเข้าใจง่าย มีการค้นคว้าข้อมูล และนำมาศึกษาอย่างเป็นระบบสามารถตอบคำถามวิจัย โดยคุณค่าของงานวิจัยเล่มนี้ ทำให้ทราบหลักการจัดการทรัพย์ทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก และแนวทางการบริหารจัดการทรัพย์ตามแนวพระพุทธศาสนา

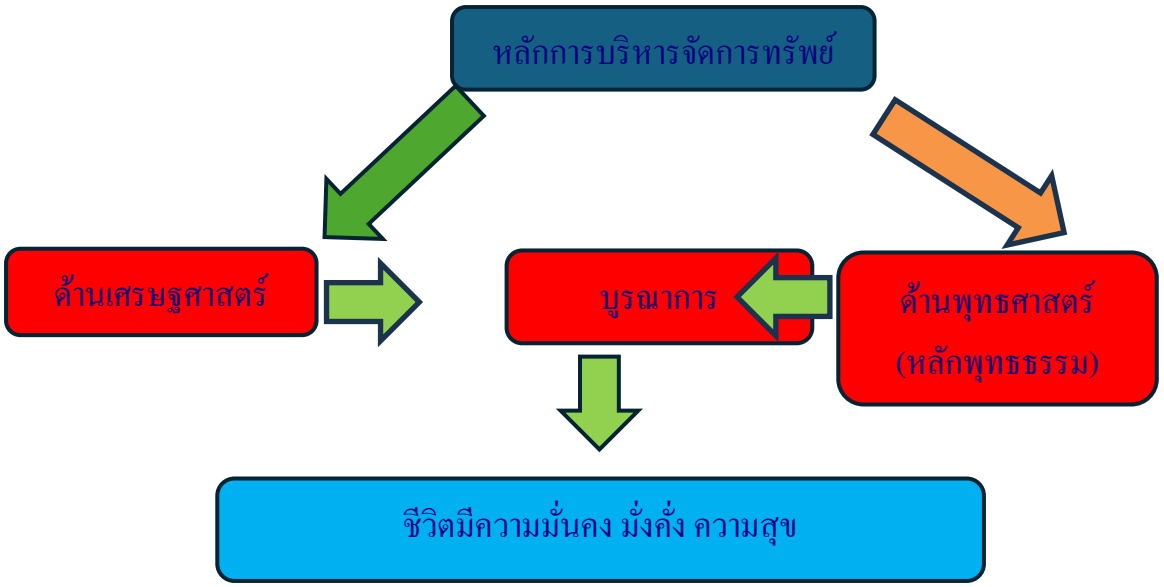
ของพุทธศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ทราบสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาของการบริหารจัดการทรัพย์ตามหลักเศษฐศาสตร์ และหลักพุทธธรรม

คุณค่างานวิจัยต่อมาคือ การพัฒนาวิถีชีวิตของประชาชนในสังคม ได้น้อมนำหลักธรรมเข้าไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ทำให้ประชาชนหันมาสนใจเข้าวัดทำบุญ สืบทอดดำรงพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคง และฝึกจิตใจให้คลายจากความทุกข์ มีความสงบสุข

ผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมว่าหลักการบริหารจัดการทรัพย์ตามหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาของศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ มีกิจกรรมกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มจิตอาสา กลุ่มกองทุนเงินฌาปนกิจ ซึ่งล้วนก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและสังคมส่วนรวม อันเป็นพื้นฐานให้เกิดความเจริญมั่นคง มั่งคั่งแก่ชุมชน สังคม ประเทศชาติสืบต่อไป

8.แผนผังความคิด องค์ความรู้

องค์ความรู้ที่ได้จาการศึกษาเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการทรัพย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่” ผู้ศึกษาขอสรุปเป็นองค์ความรู้ดังปรากฏเป็นแผนภาพที่ 1 ดังนี้



บรรณานุกรม

พระพิภพ สีลสมฺปนฺโน (ใจดี) **“แนวทางการบริหารจัดการทรัพย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่.”** วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2563.